

priopćenja

PRIOPĆENJE O RADU VII. MEĐUFAKULTETSKOG EKUMENSKOG SIMPOZIJA U STIČNI

Na završetku VII. međufakultetskog ekumenskog simpozija danas je u Stični izdato sljedeće priopćenje:

I.

U cistercitskom samostanu u Stični (Slovenija) održan je od 22. do 26. rujna 1986. VII. međufakultetski ekumenski simpozij. Organizirala ga je, po već ustaljenom redu, Teološka fakulteta u Ljubljani s odjelkom u Mariboru.

Po zaključku VI. međufakultetskog ekumenskog simpozija u Studenici (Srbija) tema ovoga simpozija bila je *Misterij Crkve i službe u Crkvi*.

Na simpoziju je bilo oko 80 sudionika. Uz predstavnike triju fakulteta (Ljubljana, Beograd, Zagreb) bili su pozvani i drugi teološki fakulteti te visoke bogoslovne škole u našoj zemlji. Nazočni su bili predstavnici Teološkog fakulteta „Matija Vlačić Ilirik” iz Zagreba i Islamskog teološkog fakulteta iz Sarajeva. Sudjelovale su također pravoslavne bogoslovije: „Sv. Sava” iz Beograda, „Sv. Ćiril i Metodije” iz Prizrena te „Tri Jerarha” iz manastira Krke kod Knina kao i katoličke teologije: Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove iz Zagreba, Teologija u Splitu, Visoka bogoslovna škola iz Rijeke i Vrhbosanska visoka bogoslovna škola iz Sarajeva.

Prvi radni dan 22. rujna počeo je u 7 sati koncelebriranom misom za jedinstvo kršćana katoličkih teologa. Vodio ju je opat dr. Anton Nadrah te održao prigodnu homiliju. Potom je u 9 sati bilo otvorenje simpozija kojemu su prisustvovali ljubljanski nadbiskup i slovenski metropolit dr. Alojzij Šuštar, veliki kancelar Teološke fakultete u Ljubljani, a u delegaciji beogradskog fakulteta preosvećeni g. episkop banatski dr. Amfilohije Radović. Republičku komisiju za odnose s vjerskim zajednicama predstavljao je zamjenik predsjednika Drago Smole, a općinu Grosuplje prof. Miha Glavan. Simpozij je otvorio dekan Teološke fakultete u Ljubljani–Mariboru prof. dr. Rafko Valenčič. Nazočne je pozdravio ljubljanski nadbiskup dr. Alojzij Šuštar, a za njim opat samostana u Stični dr. Anton Nadrah. U ime republičke komisije za odnose s vjerskim zajednicama progovorio je prof. Miha Glavan. Izrekli su svoje pozdrave također dekan Pravoslavnog bogoslovnog fakulteta u Beogradu prof. dr. Irinej Bulović, dekan Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu dr. Bonaventura Duda i predsjednik Ekumenskog savjeta Slovenije g. Jože Vasenjak.

Simpozij se odvijao po predviđenom programu s dopodnevnom radom od 8.30 do 12.15 te popodnevnom od 16 do 18.30. Prvi je dan predsjedao beogradski dekan dr. Bulović sa zapisničarom dr. Alojzijem Snojem iz Ljubljane, drugi dan zagrebački dekan dr. Duda sa zapisničarom dr. Antonom Benvinom iz Rijeke, a treći dan ljubljanski dekan dr. Valenčič sa zapisničarom dr. Vinkom Škafarom iz Ljubljane. Prvi dan uvečer bio je prijem u samostanskoj blagovaonici koji je priredio ljubljanski nadbiskup dr. Alojzij Šuštar. Drugi dan primila je simpozijce Komisija za odnose s vjerskim zajednicama SR Slovenije i općine Grosuplje u gostionici Štorovje blizu samostana. U popodnevnom odmoru prvog dana opat dr. Nadrah je gostima pokazao samostan koji je lani proslavio 850. godišnjicu postojanja. Drugog je dana prof. dr. Stane Gabrovec proveo sudionike najbližom okolicom te ih upoznao s arheološkim ostacima halštatske kulture. Simpozij su posjetili pom. biskup mariborski dr. Jože Smej i ljubljanski mons. Jože Kvas koji je trećega dana vodio koncelebraciju s homilijom. Pozdravna pisma i brzojave poslali su: subotički biskup mons. Matiša Zvekanović, predsjednik Ekumenskog vijeća Biskupske konferencije Jugoslavije, banjalučki biskup mons. Alfred Pichler, član mješovite komisije za dijalog Katoličke i Pravoslavne crkve, nadbiskup beogradski dr. Alojzij Turk te nadbiskup riječko-senjski mons. Josip Pavlišić koji je izrazio želju i spremnost da i po drugi puta ugosti jedan od narednih simpozija.

Nakon završetka radnog dijela simpozija sudionici su u petak 26. septembra pohodili rodni kraj Primoža Trubara u Raščici gdje je proteklih dana proslavljena 400. obljetnica njegove smrti. Razgledali su također nekoliko novosagrađenih crkava u Ljubljani.

II.

1. *Bogoslovski fakultet Srpske pravoslavne Crkve iz Beograda* sudjelovao je na ovom simpoziju sa sljedećim referatima i koreferatima. Uvodno predavanje održao je prof. dr. Atanasije Jevtić s temom *Biblijsko i ranohrišćansko poimanje Crkve*. Najprije je objasnio pojam Crkve (kahal, eklisia) koji označava Bogom sazvani skup vjernika okupljen od Boga koji im se otkriva. Zatim je istaknuo osnovnu novozačetnu istinu da je Crkva „oikonomia blagodati Trojičnoga Boga.“ Ona je također „tajna Hristova“ (Efežanima i Kološanima) koja se ostvaruje Kristovim utjelovljenjem, Tajnom Večerom, Krížem i Uskrsnućem da bi se u dan Pedesetnice – silaskom Duha Utješitelja – „projavila“ u povijesti kao eshatološka zajednica spašenika, naroda Božjega. Izložio je zatim život i strukturu prve Crkve u Jeruzalemu (Djela apostolska) koja ostaje obrazac za sve druge Crkve koje Apostoli osnivaju po ekumeni. Naglasio je euharistijski karakter tih prvih Crkava pa stoga i euharistijski karakter svih službi u Crkvi, na spasenje svijeta i izgrađivanje Tijela Kristova. Svaka Crkva u Euharistiji izražava punoću Krista i njegova Tijela. Stoga je svaka Crkva u svakom mjestu – s episkopom na čelu euharistije i prezbiterima i narodom oko njega – puna katolička Crkva Božja (Ignacije Ant.). Predstojatelj u Euharistiji postaje i prvi u životu, službi i organizaciji Crkve. Preko njega je svaka lokalna Crkva u jedinstvu u Kristu sa ostalima, isto tako katoličkim Crkvama koje se u Kristu poistovjećuju (1 Kor 10,16–17; Ignacije, Mučeništvo Polikarpa, Hipolit) i sve opet

čine jednu katoličku Crkvu u ekumeni. Pojava sabora samo pokazuje euharistijsku koinomiju lokalnih Crkava kao „paroikia” jedne Crkve Božje.

Dr. Irinej Bulović je u svom koreferatu *Misionarski i eshatološki vidik Crkve* naglasio da se u ranim crkvenim izvorima jasno naziru dva pristupa Crkvi i crkvenim službama u prvom redu apostolskoj službi kao njihovu prototipu i vrhuncu: prvi je pristup *historijsko-misionarski*, a drugi *eshatološki*. Upozorio je na bogoslovske posljedice razlikovanja između historijsko-misionarskog i eshatološkog shvaćanja Crkve, odnosno njegovog apostoliciteta i njezinog služenja. Ako se preneglasi jedna ili zapostavi druga dimenzija, neminovan je jednostran i nepravilan razvitak kristologije, pneumatologije i ekleziologije. Budući da se obično preneglašava prva, a zapostavlja druga, eshatološka dimenzija crkvenog življenja i djelovanja, inzistirao je na važnosti i značaju ove druge i na potrebi stvaralačke *sintoze* objiju za ekleziologiju i za rješavanje drugih s tim skopčanih bogoslovskih problema koji dijele kršćanski Istok i Zapad.

U koreferatu *Pitanje apostolskog nasleđa* episkop banatski dr. Amfilohije Radović upozorio je da je u povijesti prevladalo shvaćanje toga problema iz Prve Klementove poslanice te shvaćanje sv. Ciprijana. Ono pod apostolskim nasljedem razumijeva neprekinuti povijesni kontinuitet crkvenih službi i ustrojstva koje se dovodi sve do apostola. Takav kontinuitet čuva i svjedoči za ispovijedanje i propovijedanje iste vjere u istovjetnosti crkvenoga poretka, prenošenoga kroz stoljeća rukopoloženjem. Tako shvaćeno apostolsko nasleđe usmjereno je na povijest i misiju Crkve. No postoji i jedno drugo, *sintetičko* shvaćanje. Iako je u teologiji bilo zanemarivano, ono je prisutno naročito u dubljem samosaznanju Crkve na Istoku, sv. Ignacija i *siropalestinsko* predanje. To shvaćanje u sebi sadrži i ono prvo, ali mu dodaje prvenstveno kristološku odnosno euharistijsku eshatološku dimenziju. Apostolsko nasleđe jest – u Euharistijskoj zajednici, u pravoj vjeri sabranoj oko episkopa sa prezbiterima i vjernima – stvarno prisutni Krist kao kriterij i mjera svega. I to ne samo Krist koji je došao nego i koji će doći.

Drugog dana simpozija podnio je referat dr. Dimitrije Kalezić na temu *Pravoslavno poimanje tajne Crkve i službi u njoj*. Poslije uvodnih razjašnjenja autor je ukazao na povezanost tajne Boga sa utjelovljenim Logosom što uvodi u kristocentričnost i pneumatičnost same Tajne. Tajnu Crkve čini tajna Bogočovjeka. Crkva je Svetajna iz koje izvire i u koju uviru sve ostale tajne. Kao takva, Crkva je tajna koja je otvorena svijetu i preko koje se svijetu daje blagodat Božja koja se jedino u njoj nalazi. I ta blagodat Božja čini to čudesno organsko jedinstvo Crkve. Na kraju se autor posebno zaustavio na eshatološkoj dimenziji i realnosti Crkve: sve stvoreno treba da se uključi u Crkvu čekajući u eshatonu svoj završetak, cilj i ispunjenje.

U koreferatu *Službe u Crkvi i tajna Evharistije* mag. Radovan Bigović ukazao je na kristološko-pneumatski i ekleziološko-euharistijski pristup ovom problemu. Naglasio je u tom osnovni stav pravoslavne teologije: cjelokupno predanje Crkve određuje prirodu službi u njoj, a ne obratno da bi službe određivale prirodu Crkve. Sve su službe euharistijskog karaktera. Euharistija je temelj, ali i eshatološka perspektiva službi. U tu svrhu predavač je naveo nekoliko povijesnih i antropoloških činjenica koje ukazuju na organsku vezu između službi i euharistije. Ta veza čini službe sinergičnima jer se jedino u Crkvi daruju darovi Duha Svetoga. Euharistija je „ne samo

datost nego i zadatost" svih crkvenih službi. Istom zahvaljujući euharistiji, po autoru, izbjegavaju se i klerikalizam i antiklerikalizam kao i apsolutizacija i minimalizacija službi. Euharistijski karakter službi nije stvar teologije već realnog iskustva, doživljaja čovjeka kao liturgijskog bića i Crkve kao liturgijske zajednice.

U posljednjem koreferatu dipl. teologa Predraga Samardžića *Sabornost službi u Crkvi* još je jednom naglašen značaj trajne Pedesetnice, božansko porijeklo službi u Crkvi i njihovo jedinstvo u Kristu i euharistiji. Taj euharistijski karakter crkvenih službi osnov je jedinstva i sabornosti službi u Crkvi koju vodi i kojoj daje život Duh Sveti.

2. S *Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu* održao je jedan od temeljnih podnesaka ovog simpozija *Katoličko gledanje na službe i ustanove u otajstvu Crkve* dr. Mato Zovkić, fakultetski nasl. docent, profesor teologije iz Sarajeva. Katolička ekleziologija dosegla je svoj najnoviji svečani iskaz na II. vatikanskom koncilu. Crkva je misterij, otajstvo ili sakrament Krista, to jest znak i sredstvo povezivanja ljudi s Bogom i međusobno. Ona očituje i ujedno ostvaruje misterij Božje ljubavi prema ljudima. U biću i djelu Crkve trajno se produžuje utjelovljenje Sina Božjega i poslanje Svetoga Duha. Utjelovljeni Sin Božji služio se svojom ljudskošću u vršenju svog poslanja. Tako se Duh Sveti služi ministerijima i ustanovama u kršćanskoj zajednici da svu Crkvu oživljuje, posvećuje i vodi. Zaredeni služitelji snagom Duha uprisutnjuju Krista Glavu i Dobroga Pastira. Po našoj vjeri oni nastupaju i djeluju u Kristovo ime, njegovom punomoći. Papa je kao Rimski biskup nasljednik sv. Petra koji je bio pročelnik Dvanaestorice. Ima prvenstvo jurisdikcije i karizmu nezabludivosti u stvarima vjere i morala kada nastupa „ex cathedra”. Biskupi su svaki u svojoj biskupiji, a zajedno – u zajednici s Papom – u cijeloj Crkvi vrhovni vidljivi učitelji, posvetitelji i upravitelji u cjelokupnom svećeničkom Božjem narodu. U vršenju svoje službe i Papa i biskupi vezani su Pismom i Predajom. U svakoj biskupiji – jer se u njoj pod vodstvom biskupa slavi Euharistija, propovijeda, vjeruje i živi cjelovito Evanđelje te primaju svi sakramenti – prisutna je cijela Crkva. U svakoj je takvoj zajednici „prisutan Krist po čijoj se moći združuje jedna, sveta, katolička i apostolska Crkva” (LG 26). Svećenici i đakoni suradnici su biskupa u cjelokupnosti vjernika pojedine Crkve. Službu zaredenih predstojnika u Crkvi Koncil zove *ministerium* i *munus* čime je naglašena njihova poslanost, opunomoćenost i zaduženje da poslužuju spasenje povjerenim vjernicima. Sve crkvene službe i ustanove pretpostavljaju nezamjenjivu pročelnost jedine Glave, Krista, te trajno djelovanje Duha. U koreferatu *Otajstvo spasa i otajstvo Crkve* dr. Tomislav Ivančić istakao je uzajamnost obaju otajstava, spasenja i Crkve. Crkva se u svojoj misterijskoj zbilji nadovezuje na sveobuhvatni naum o spasenju ljudskoga roda oduvijek zasnovanom od Oca, a ostvarenom poslanjem Sina Božjega i Duha Svetoga koje se produžuje, do Punine ostvarenja, u Kristovoj Crkvi. Referat je pročitao dr. Adalbert Rebić.

Dr. Bonaventura Duda istakao je u referatu *Ekklesia-Koinonia* da se u ekleziologiji novijega vremena u svim Crkvama formulira podosta konvergentna ekleziologija komunije-zajedništva. Ona treba da se stalno provjerava na temeljnim podacima Novoga zavjeta. U Zapadnoj crkvi zračila je osobito kroz teološku i katehetsku obradu članka Apostolskog vjerovanja „Sanctorum communionem – Općinstvo svetih”.

Riječ *communio-zajedništvo* ušla je na sva vrata u dokumente II. vatikanskog koncila, a osobito je istaknuta u Završnom dokumentu Druge izvanredne biskupske sinode god. 1985. Shvaćanje Crkve kao koinonije, tako nazočno u staroj Predaji, a danas oživljeno, pruža nove šanse ekumenskom dijalogu.

Koreferat *Laičke službe u Crkvi* iznio je dr. Jerko Fućak. S II. vatikanskim koncilom kucnuo je u Crkvi „čas laika“. Koncil je proglasio pravu jednakost svijui u Crkvi „s obzirom na dostojanstvo i djelovanje zajedničko svim vjernicima“ (LG 32). Primjenu koncilskog nauka i smjernica o pozivu i poslanju laika usporavaju različite okolnosti: nepoznavanje Koncila, stari mentalitet, naše specifične društveno-političke prilike, elitizam i dr.

3. *Teološka fakulteta u Ljubljani-Mariboru* sudjelovala je u simpoziju s dva predavanja i tri koreferata. Prof. dr. Franc Perko u svom koreferatu *Shema zgodovinskega razvoja rimskega primata* izložio je tri temeljna modela.

U povijesnom razvoju vršenja rimskog primata možemo razlikovati tri razdoblja. *Prvo*, petrovska služba u koinonističnom modelu prvih stoljeća: rimska Crkva, ne rimski biskup, ima primat ljubavi, svjedočenja i skrbi za druge Crkve. *Drugo*, petrovska služba u konstantinskom modelu državne Crkve: poglavar kršćanskog svijeta je car, a rimski biskup ima ključno mjesto u koinoniji Crkava u carstvu. Tu nastaju razlike shvaćanja petrovske službe na Istoku i na Zapadu. *Treće*, petrovska služba u feudalnom modelu papinske Crkve: koinonistična shvaćanja prvog razdoblja dolaze u pozadinu, a nastupa centralizacija vlasti te se Crkva shvaća kao hijerarhijska piramida. U novije vrijeme pomalja se novi model Crkve koji je došao do izražaja na Koncilu i u pokoncilsko vrijeme, ali koji još nije do kraja definiran.

Evangelički pastor Ludvik Jošar (Bodonci) imao je drugi dan predavanje *Skrivnost Crkve in službe u cerkvenih skupnostih ki so izšle iz Reformacije*. Crkva živi iz slušanja i poslušnosti Kristovoj riječi. Ona je u sebi „skrivnost“, misterij. Po Luteru, „Abscondita est Ecclesia — Crkva je skrivena.“ Po reformatorima, ona je „creatura Verbi — stvorenje Riječi“. Crkva, koja je neodvojivo povezana s Evandeljem pa tako s Kristom, ima eshatološki cilj. Bez te dimenzije kršćanska nada bila bi neutemeljena. To nam svjedoči i poručuje Evandelje koje je u razumijevanju evangelika „Evandelje opravdanja“ ili pomirenja. S tim u vezi u Crkvi je temeljna služba propovijedanja, to jest naviještanja i podjeljivanja sakramenata. Iz te se službe izvode sve druge zadace Crkve. Prof. dr. Stanko Ojnik izlagao je *Teološke osnove cerkvenih služb v novem Zakoniku crkvenega prava* koji, kako se naglašava, želi nadasve pomagati Božjem narodu u nastojanju oko ostvarenja svetosti. I nove crkvene odredbe o službama Crkve hoće da budu samo pomoć u ostvarivanju Božjega plana o spasenju svijeta.

U svom predavanju *Problematika crkvenih služb v ekumenskem dialogu* prof. dr. Stanko Janežič je istakao da je u ovom trenutku ekumenskoga gibanja u temeljna zalaganja za opći rast u jedinstvu među kršćanima uključen i napor za jedinstvenije gledanje na crkvene službe. I o tom su pitanju raspravljale brojne mješovite komisije te izdale postignuta suglasja. Najznačajnije su takve komisije: katoličko-anglikanska, skupina Dombes, Vjera i konstitucija pri Ekumenskom savjetu Crkava te katoličko-pravoslavna komisija. Postoje mogućnosti za još bolju suglasnost i usklađenje s obzirom na službe u raznim kršćanskim Crkvama, a Katolička crkva bi najprije mogla

postići suglasnost s pravoslavnom i anglikanskom Crkvom. No za to je potrebna dobra volja objiju strana, osobito vodećih krugova.

Prof. dr. Anton Stres prikazao je *Marksistično i kršćansko upojmovanje skupnosti*. Kada usporedimo ta dva shvaćanja, možemo istaći da je dodirna točka što su oba svjesni otuđenosti naših društvenih odnosa. No razilazimo se u izlaganju posljednjih uzroka sadašnje otuđenosti i sredstava da se ona prevlada. Dok marksizam postavlja u prvi plan čovjeka kao proizvodno biće i s tim u vezi ističe revoluciju u društveno-ekonomskim odnosima, za kršćanstvo je odlučujuća moralno-religiozna strana. Marksistički je ideal: totalan, a kršćanski – transcendentan čovjek.

III.

U radu simpozija bilo je vremena, ali nikada dosta, i za raznoliku tematsku diskusiju. Izišle su na vidjelo mnoge teme koje bi još trebalo razraditi i prodiskutirati.

Za naredni VIII. međufakultetski ekumenski simpozij, koji – po redu – spada u organizaciju Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu, izglasana je tema *Misterij Euharistije*. Izglasana je također pripravna međufakultetska komisija u koju su ušli iz Beograda dr. Irinej Bulović i mag. Radovan Bigović, iz Ljubljane dr. Stanko Janežič i dr. Anton Štrukelj, alternativno dr. Franc Perko, iz Zagreba dr. Josip Turčinović i dr. Vladimir Zagorac.

Ovo je saopćenje pripremila ad hoc izabrana komisija: iz Beograda dr. Irinej Bulović i mag. Radovan Bigović, iz Ljubljane dr. Stanko Janežič i dr. Anton Štrukelj, iz Zagreba dr. Bonaventura Duda i dr. Vladimir Zagorac.

Sudionici simpozija ponovno uvidaju korist i potrebu ovakvih susreta. U ovoj godini mira žele posvijestiti temeljnu riječ Kristovu iz Posljednjega suda: „Što god ste učinili jednomu od najmanje moje braće meni ste učinili” (Mt 25,40). Time se žele založiti za civilizaciju mira i ljubavi.

Dekani fakulteta:

Dr Irinej Bulović, Beograd
Dr Bonaventura Duda, Zagreb
Dr Rafko Valenčič, Ljubljana